

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально - науковий інститут економіки та управління
Факультет менеджменту

Кафедра публічного управління та адміністрування і міжнародної
економіки

Міжнародне право

методичні рекомендації до виконання практичних завдань для здобувачів
вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальності 6.030601 «Менеджмент
зовнішньоекономічної діяльності» денної форми навчання

Миколаїв
2017

УДК 341
М58

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 26 .04 .2016 р., протокол № 8

Укладач:

А. А. Гусенко - старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

О. О. Мазіна – канд. юрид. наук, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ВСП «Миколаївський інститут права НУ Одеська юридична академія» ;

Т. Г. Олійник – канд. екон. наук, старший викладач кафедри економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету;

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2016

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1. Зміст навчальної дисципліни».....	5
2. Тематика курсу	5
3. Програмні питання з курсу.....	6
4. Ситуативні завдання до курсу «Міжнародне право».....	8
5. Питання до заліку.....	35
Список рекомендованих джерел.....	38

Передмова

Міжнародне право справедливо визначають як самостійну правову систему зі своїми особливостями і закономірностями.

Воно створювалось протягом століть з метою утвердження стабільних, упорядкованих міжнародних відносин. У сучасних умовах інтерес до нього все зростає, оскільки збереження цивілізації потребує подальшого підтримання міжнародного правопорядку та запобігання подій, що загрожують миру і безпеці. Наприклад, перед міжнародним співтовариством постали і постають нові проблеми: територіальні спори та правонаступництво держав, громадянські війни, міжнародний тероризм, захист національних меншин, біженців, екологічна безпека, торгівля людьми, наркотиками, зброєю тощо. Зростають протиріччя і невідповідність у рівні життя розвинених країн і тих, що розвиваються. Без вирішення цих та багатьох інших питань не можна всебічно з'ясувати значення міжнародного права у сучасному житті.

Міжнародне право не слід сприймати як виключно теоретичну дисципліну, що дає уявлення тільки про основи правового регулювання міжнародних відносин. Насправді міжнародне право тісно взаємодіє з різними нормами внутрішньодержавного права, яке сприяє імплементації – реалізації міжнародно-правових норм.

В умовах здійснення економічних, політичних, правових та інших реформ в Україні та історичних змін на міжнародній арені розкриваються нові можливості галузей міжнародного права, створюються його нові інститути та галузі. Також зростає роль України як повноправного суб'єкта міжнародного права, зокрема у міжнародному нормотворчому процесі, співробітництві держав у боротьби зі злочинністю, праві міжнародних організацій, міжнародному гуманітарному праві, міжнародному морському праві тощо.

Дані методичні рекомендації призначені для закріплення знань з міжнародного права, пристосування їх до практичних ситуацій у повсякденному житті, вироблення навичок пошуку, тлумачення норм міжнародного права, імплементації у національне законодавство та їх застосування. Саме цього потребують справжні фахівці – правознавці.

Зміст навчальної дисципліни

Структурно-логічна схема навчальної дисципліни за змістовними модулями передбачає:

- 1.Лекції. Теми лекцій передують практичним заняттям.
- 2.Практичні заняття. Коротке викладення теми та мети заняття, рішення ситуацій.
- 3.Опитування студентів на практичних заняттях з попередньої теми, тестування.
- 4.Відпрацювання пропущених занять, здача змістовних модулів, проведення консультацій згідно плану самостійної роботи. Пропущені лекції мають бути відпрацьовані в формі доповіді по темі пропуску та його захисту, практичні заняття - шляхом виконання індивідуального завдання або співбесіди по пропущеній темі.
- 5.По завершенні курсу передбачено залік.

Тематика курсу “Міжнародне право”

Тема 1 : Поняття, особливості та принципи сучасного міжнародного права.

Тема 2 : Суб'єкти сучасного міжнародного права.

Тема 3 : Право міжнародних договорів.

Тема 4 : Територія у міжнародному праві.

Тема 5 : Право зовнішніх зносин.

Тема 6 : Право міжнародних організацій.

Тема 7 : Міжнародне право у період збройних конфліктів.

Тема 8 : Міжнародні стандарти у галузі прав людини.

Тема 9 : Співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю.

Тема 10 : Відповідальність держав у міжнародному праві.

Тема 11 : Мирні засоби вирішення міжнародних спорів.

Програмні питання з курсу

Тема 1 : Поняття, особливості та принципи сучасного міжнародного права.

Виникнення і сутність міжнародного права. Проблема визначення міжнародного права. Характерні риси міжнародно-правової системи в порівнянні з внутрішньодержавною системою права. Функції міжнародного права. Принципи міжнародного права. Сучасний стан міжнародного права. Міжнародне право та процес глобалізації.

Тема 2 : Суб'єкти сучасного міжнародного права.

Поняття та класифікації суб'єктів міжнародного права. Держава як основний суб'єкт міжнародного права визначення держав і урядів. Міжнародне правонаступництво держав. Державоподібні утворення: Ватикан, вільні міста та ін. Міжнародна правосуб'єктність народів (націй). Міжнародні організації. Людина в міжнародному праві.

Тема 3 : Право міжнародних договорів.

Поняття та джерела права міжнародних договорів. Поняття та класифікація міжнародних договорів. Стадії укладення міжнародного договору. Реєстрація та опублікування договорів. Тлумачення міжнародних договорів. Припинення міжнародних договорів і зупинення їхньої дії.

Тема 4 : Територія у міжнародному праві.

Поняття території в міжнародному праві. Державна територія. Правові підстави зміни державної території. Протиправні зміни державної території. Оренда території. Державна територія з міжнародно-правовим режимом. Міжнародно-правовий режим рік і озер. Режим судноплавства по Дунаю. Архіпелаг Шпіцберген.

Тема 5 : Право зовнішніх зносин.

Зовнішні зносини в сучасному світі. Дипломатичні зносини та дипломатичні представництва. Дипломатичні привілеї й імунітети. Привілеї й імунітети дипломатичних представництв. Особливі дипломатичні привілеї й імунітети. Консульські зносини та консульські представництва. Функції консульських представництв. Консульські привілеї й імунітети. Спеціальні місії. Привілеї й імунітети спеціальних місій і їхнього персоналу. Зовнішні зносини за участю міжнародних організацій. Привілеї й імунітети органів зовнішніх зносин за участю міжнародних організацій і їхнього персоналу.

Тема 6 : Право міжнародних організацій.

Поняття й ознаки міжнародної міжурядової організації. Класифікація ММУО. Організація Об'єднаних Націй (ООН). Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ). Організація Північноатлантичного договору (НАТО). Рада Європи (РЕ). Співдружність Незалежних держав (СНД).

Тема 7 : Міжнародне право у період збройних конфліктів.

Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів. Види збройних конфліктів. Учасники збройних конфліктів. Початок війни та його правові наслідки, театр війни. Обмеження засобів і методів ведення війни. Ведення морської війни. Міжнародно-правовий захист жертв війни. Захист цивільних об'єктів і культурних цінностей. Нейтралітет у збройному конфлікті. Міжнародно-правове регулювання закінчення воєнних дій і стану війни. Міжнародний рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

Тема 8 : Міжнародні стандарти у галузі прав людини.

Виникнення та розвиток міжнародно-правового співробітництва в галузі прав людини. Становлення міжнародного права прав людини. Природність і невід'ємність прав людини, основних свобод і можливість їх обмеження. Універсальні та спеціальні права людини, їх поняття та призначення в міжнародному праві. Міжнародно-правовий захист осіб, що належать до певних груп населення. Міжнародні організаційно-правові механізми захисту прав людини.

Тема 9 : Співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю.

Розвиток міжнародного регулювання питань юрисдикції. Міжнародно-правове регулювання загальних питань конфлікту юрисдикції у різних територіальних просторах. Уніфікація кримінального законодавства держав. Міжнародно-правова допомога. Міжнародне кримінальне право. Міжнародні кримінальні судові органи. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб.

Тема 10 : Відповідальність держав у міжнародному праві.

Значення міжнародно-правової відповідальності, цілі, принципи, поняття відповідальності. Підстави для міжнародно-правової відповідальності. Ознаки міжнародного правопорушення. Класифікація міжнародних правопорушень. Відмежування правопорушень від схожих (суміжних) цілей. Обставини звільнення від міжнародно-правової відповідальності. Види та форми міжнародної відповідальності держав. Міжнародно-правові санкції.

Тема 11 : Мирні засоби вирішення міжнародних спорів.

Історія становлення в міжнародному праві зобов'язання мирного вирішення міжнародних спорів. Характеристика міжнародно-правового зобов'язання мирного вирішення міжнародних спорів. Зміст принципу мирного вирішення міжнародних спорів. Поняття міжнародного спору, класифікація міжнародних спорів. Поняття та класифікація мирних засобів вирішення міжнародних спорів. Дипломатичні засоби врегулювання спорів. Правові засоби вирішення спорів. Міжнародний Суд. Вирішення спорів у межах міжнародних організацій. Вирішення міжнародних спорів між державами та юридичними і фізичними особами.

Ситуативні завдання до курсу «Міжнародне право»

Приклад вирішення задач

Задача .

У 1971 р. ГА ООН прийняла резолюцію, відповідно до якої місце Китаю в ООН зайняли представники уряду КНР (Пекін). Представники уряду Тайваню членства в ООН не отримали. З того моменту Тайвань веде кампанію за повернення місця в ООН. У 1997 уряди дев'яти країн направили листа Генеральному секретарю ООН з проханням включити до порядку денного чергової сесії ГА ООН питання про членство Тайваню. Однак більшість держав, у тому числі РФ, висловилися проти обговорення цього питання.

Представники Тайваню заявили, що «населення Китайської Республіки на Тайвані - 21 млн чол., а це більше за чисельність населення абсолютної більшості, майже 2/3 країн-членів ООН. Доти, поки громадянам Тайваню не буде надано право голосу в ООН, ця всесвітня організація навряд чи може вважатися універсальною.

Запитання до задачі .

Як регулюються питання членства в ООН? Який порядок прийняття держав у члени ООН?

Відповідь:

Питання членства в ООН регулюються Статутом ООН. Згідно II глави Статута - Члени організації: «Первоначальними Членами Організації Об'єднаних Націй являються государства, которые, приняв участие в Конференции в Сан-Франциско по созданию Международной Организации или ранее подписав Декларацию Об'єднаних Націй от 1 января 1942 года, подписали и ратифицировали настоящий Устав в соответствии со статьей 110.

Прием в Члены Организации открыт для всех других миролюбивых государств, которые примут на себя содержащиеся в настоящем Уставе обязательства и которые, по суждению Организации, могут и желают эти обязательства выполнять.

Прием любого такого государства в Члены Организации производится постановлением Генеральной Ассамблеи по рекомендации Совета Безопасности».

Вступ в члени організації потребує голосування 23 членів ООН і рекомендації Ради безпеки, яка прийнята за згодою 5 його постійних членів.

Якщо проти будь-якого члена ООН Рада Безпеки прийняла міри превентивного або примусового характеру, Генеральна Асамблея вправі призупинити здійснення прав та привілеїв, належавших йому як члену ООН. При систематичному порушенні принципів Статута ООН член організації може бути виключений із ООН, - також по рекомендації Ради Безпеки.

Тема 1. Поняття, особливості та принципи сучасного міжнародного права.

Задача 1.

Відоме радянській міжнародно-правовій науці визначення міжнародного права зазнавало багатьох змін, продиктованих політичною кон'юктурою, що віддзеркалювало основні напрями зовнішньополітичної лінії держав у різні періоди. Так, міжнародне публічне право визначалось як «сукупність норм, що регулюють відносини між державами у процесі їх боротьби і співробітництва, виражають волю панівних класів цих держав і забезпечуються примусовими заходами держав індивідуально чи колективно» (Юридичний словник. М.,1953.); а також як система «договірних і звичаєвих норм і принципів, що регулюють міжнародні відносини і виражають відносно узгоджену волю держав, зумовлену дією закономірностей суспільного розвитку даної епохи» (Словарь международного права. М., 1982.)

Сучасний підхід до визначення сутності міжнародного права позбавлений ідеологічних настанов і політичної заангажованості, які були властиві для епохи протистояння антагоністичних соціально-політичних систем. Воно базується на інших, об'єктивних оцінках даної правової системи, по іншому трактуючи роль волевиявлення учасників міжнародних відносин у формуванні принципів і міжнародних норм, їх призначення, способів і механізмів реалізації як таких.

Запитання до задачі 1:

Чи відповідає зміст поняття міжнародного права його термінологічному значенню?

У чому полягає відмінність міжнародного публічного права та міжнародного приватного права?

У чому полягає зміст поняття системності міжнародного публічного права і як основні елементи поняття «міжнародна система»? Яку роль у формуванні міжнародно-правової системи відіграє волевиявленню учасників міжнародного спілкування - суб'єктів міжнародного права?

Задача 2.

Збройні сили держави А. вторглися на територію держави Б. При завданні бомбових ударів по об'єктах держави Б. використовувались авіабази держави В. Вони надані на прохання держави А. Держава Б. кваліфікувала дії держави А. і В. як здійснення агресії і звернулася до Рада Безпеки ООН з проханням застосувати санкції до цих держав. Держава В. заявила, що порушення питання про санкції стосовно неї неправомірне, оскільки її збройні сили у воєнних операціях проти держави Б. участі не брали.

Завдання і запитання до задачі 2:

Дайте правову оцінку діям усіх держав.

Чи порушуються діями держав А. і В. основні принципи міжнародного права?

Яким чином участь ООН впливає на правомірність збройного колективного придушення агресії?

Розкрийте механізм застосування збройної сили за рішенням Ради Безпеки. Що таке агресія, самооборона, колективна самооборона?

Задача 3.

У 1983 р. лідерами турецької громади Кіпру проголошена турецька Республіка Північного Кіпру. Лише Туреччина визнавала знов створену державу. Рада Безпеки ООН у своїй резолюції заявила, що рішення про створення кіпрської турецької держави неправомірне, і закликала її не визнавати.

Завдання і запитання до задачі 3:

Обґрунтуйте рішення ради Безпеки.

Як узгоджуються подібні дії з принципом самовизначення народів?

Задача 4.

На Московській конференції з людського виміру було сформульовано наступне положення: «у випадку повалення чи спроби повалення демократично обраного законного уряду недозволеними засобами (держави) будуть рішуче підтримувати відповідно до Статуту ООН законні органи цієї держави».

Запитання до задачі 4:

У яких випадках Статутом ООН передбачена правомірність застосування збройних сил?

Чи відповідають положення, висловлені на конференції, принципам, закріпленим у Статуті ООН?

Задача 5.

Характерним моментом в історії розвитку міжнародного права є та обставина, що досить помітні і значні зрушення у нормативному врегулюванні сформованих у міждержавних відносинах правил поведінки досить часто співпадають з проведенням народних форумів (конгресів, конференцій), якими було ознаменовано завершення воїн. Обґрунтовано до таких форумів можна віднести Вестфальський (1648 р.) і Утрехтський (1713 р.) мирні конгреси, які підвели ризик під кровопролитними Тридцятилітньою і Семилітньою війнами. Епохальне значення, зокрема Вестфальського конгресу і укладених за його результатами мирних договорів спонукало деяких науковців-міжнародників за основу періодизації міжнародного права взяти дату проведення цього форуму, як один з етапів в історії розвитку міжнародного права розглядається і Утрехтський конгрес.

Завдання і запитання до задачі 5:

Складіть періодизацію історичного розвитку міжнародного права.

Наведіть декілька концепцій.

Які питання стали предметом розгляду на згаданих конгресах і які основні положення Вестфальського й Утрехтського мирних конгресів?

Тема 2. Суб'єкти сучасного міжнародного права.

Задача 1.

В угоді між Росією і Францією, підписаній 1996 р. главами урядів двох країн, передбачено, що Росія частинами буде сплачувати Франції 400 млн. дол. у порядку компенсацій позики, наданої їй останньою ще до революції 1917 р. Фактично такі виплати вже почались, хоча з тексту угоди не випливає, що це компенсація саме за старі царські борги.

При визначенні розміру компенсації враховувались і російські претензії до Франції, серед яких зазначалось 47 т. золотого запасу царського уряду, що потрапив до Парижу після підписання Брест-Литовського мирного договору і захоплення союзниками Антанти у порядку забезпечення згаданих вище і не повернутих Франції царських боргів. Проблема ускладнюється ще і тим, що французька асоціація власників російських облігацій виступила з вимогою приєднати до суми боргу відсотки з первинної його суми, які накопичились з 1918 р., коли РНК РСФСР прийняв постанову про анулювання царських боргів іноземним країнам.

Запитання до задачі 1:

У чому суть правонаступництва у міжнародному праві і які основні доктринальні підходи до цієї проблеми?

У чому полягає теорія континуїтету і як реалізуються у міжнародній практиці її положення?

У чому виражається континуїтет України стосовно прав і зобов'язань СРСР?

У яких конкретних ситуаціях виникає необхідність розв'язання проблеми правонаступництва?

Яким чином міжнародне право регулює питання правонаступництва стосовно дво- і багатосторонніх договорів?

Як реалізуються у міжнародному праві правовідносини, пов'язані з територією?

Яким чином міжнародне право врегульовує правовідносини, пов'язані з державною власністю, державними архівами і державними боргами? Як можна оцінити позицію РНК РСФСР щодо фінансових зобов'язань царської Росії перед іноземними країнами?

Задача 2.

Як відомо, Україна (УРСР) є однією з країн-засновниць ООН. Її представники брали участь у розробці міжнародно-правових документів, заснуванні органів ООН та її спеціальних установ. На основі відповідних міжнародних та внутрішньодержавних документів надайте відповідь на наступні запитання.

Запитання до задачі 2:

Чи була УРСР та інші республіки СРСР суб'єктами міжнародного права?

Як можна охарактеризувати міжнародну правосуб'єктність України за часів її перебування у складі СРСР?

Згадайте представників України, які зробили вагомий внесок у міжнародній правотворчій процес, у розвиток достовірних та багатосторонніх відносин.

Задача 3.

У 1948 р. у Єрусалимі ізраїльськими екстремістами був убитий шведський граф Бернадотт, посередник ООН між Ізраїлем і арабськими країнами. ООН зажадала від держави Ізраїль відшкодування збитків. Генеральна Асамблея звернулась до Міжнародного суду ООН за консультативним висновком щодо того, чи має міжнародна організація право при завданні збитку службовцю ООН вимагати відшкодування збитку від відповідальної за це держави.

Запитання до задачі 3:

Яку відповідь повинен дати Міжнародний суд?

Чи можуть держави наділяти міжнародні організації міжнародною правосуб'єктністю?

Задача 4.

У середині ХХ ст. у Західній Сахарі розгорнулася широкомасштабна боротьба патріотичних сил Західної Сахари за її звільнення від іспанського ярма. Визнаною керуючою силою цієї боротьби став офіційно оформлений фронт за звільнення Сегіетель-Хамра і Ріо-де-Оро (фронт Полісаріо). Проблема деколонізації Західної Сахари постала на порядку денному ООН з 1964 р., і вже в 1966 р. була прийнята перша резолюція із закликом до Іспанії надати народу Західної Сахари право вільно визначати свою свободу. Іспанія відповідала відмовою, мотивуючи тим, що Західна Сахара є провінцією Іспанії.

Запитання до задачі 4:

Чи володіли патріотичні сили Західної Сахари міжнародною правосуб'єктністю?

Порівняйте обсяг прав у міжнародних відносинах нації, що бореться за незалежність, і держави.

Тема 3. Право міжнародних договорів

Задача 1.

Процес досягнення суб'єктами міжнародного права згоди з того чи іншого питання їх взаємовідносин, що називається укладенням договору, поділяється на ряд етапів, кожен з яких регламентується як самостійний і важливий, але підпорядковується загальній кінцевій меті етапу переговорного процесу. Вирішальне визначення має етап вступу договору в силу, а також відповідні процедурні умови.

Запитання до задачі 1:

Які існують стадії укладання міжнародних договорів і який їх зміст?
Який порядок набуття договором чинності?

Задача 2.

До Міжнародного суду ООН було передано спір про націоналізацію англо-іранської нафтової компанії. Великобританія, що представляла інтереси компанії, запевняла, що суд уповноважений розглядати суперечку, оскільки існує договір між урядом Ірану і згаданою компанією, який, за її твердженням, є міжнародним договором.

Запитання і завдання до задачі 2:

Яке визначення міжнародного договору дає міжнародне право?

Виділіть необхідні ознаки міжнародного договору.

Чи є договір між урядом Ірану й англо-іранською нафтовою компанією міжнародним договором?

Задача 3.

Після Жовтневої революції Радянський уряд заявив про розірвання таємних договорів царської Росії (з Японією 1906 р. – про спільні колоніальні дії на території Китаю, з Англією – про розподіл сфер впливу в Ірані і Афганістані 1907 р. тощо) та анулював позики Тимчасового уряду, отримані у західних держав на придушення революційного руху в Росії, відмовився від сплати країнам Антанти «воєнних боргів». Разом з тим Радянський уряд підтвердив участь у договорах, що сприяла розвитку добросусідських відносин між державами, такі як Всесвітня поштова конвенція 1878 р., міжнародні конвенції Червоного Хреста, Брюссельські конвенції 1910 р. стосовно зіткнень суден і надання допомоги і порятунку на морі тощо.

Запитання до задачі 3:

Як у контексті норм міжнародного права вирішується питання про припинення дії міжнародних договорів?

Які фактичні підстави можуть розглядатись легітимними для визначення міжнародного договору таким, що припинив свою дію?

Задача 4.

Серед інших джерел міжнародного права п.1 –а ст. 38 Статуту Міжнародного Суду ООН перше місце посідає «міжнародні конвенції, як загальні, так і спеціальні, що встановлюють правила, певним чином визнані державами», причому термін «конвенції» використовується у широкому значенні, охоплюючи всі відомі форми закріплення домовленостей між суб'єктами міжнародного права під загальною поняттям «міжнародний договір».

Запитання до задачі 4:

Що розуміється під міжнародним договором?

Якими є цілі та об'єкти, на врегулювання яких спрямовані міжнародні переговори?

Хто може бути стороною міжнародного договору?

Що ви розумієте під формою і структурою міжнародного договору?

Задача 5.

Історія міжнародних відносин знає чимало договорів, дію яких планувалося зберегти на «навечно» і які, тим не менш, раніше чи пізніше припиняли свою дію незалежно від намірів їх творців (наприклад, Договір про вічний мир – «Нікієв мир», укладений у 421 р. до н.е. між Афінами і Спартою, проіснував тільки 50 років).

Запитання до задачі 5:

Який зміст поняття припинення дії міжнародного договору і договірних зобов'язань?

У чому полягає визнання договору недійсним, що базується на положеннях сучасного міжнародного права?

Задача 6.

Австралія і Нова Зеландія оскаржили до Міжнародного суду ООН дії Франції, яка здійснювала випробування ядерної зброї в атмосфері. Позивачі посилалися на наступні обставини:

Існує Московський договір 1963 р. про заборону випробування ядерної зброї в атмосфері, у космічному просторі і під водою;

його учасниками є більш як 100 держав, а також прийнято кілька резолюцій ГА ООН з цього питання, що свідчить про загально визначений характер договору ,незважаючи на те, що деякі держави не є його учасниками.

Позивачі просили Суд визнати протиправними дії Франції. Остання заперечувала, мотивуючі тим, що вона не приєдналася до договору і із самого початку відмовилася стати його учасницею.

Запитання до задачі 6:

Чи поширюються зобов'язання, що випливають з міжнародного договору, на дії держав, які не є його учасниками?

Чи поширюються зобов'язання за даним договором на Францію?

Тема 4. Територія у міжнародному праві.

Задача 1.

Держава А. у силу укладеного договору передала державі Б. частину територіального моря. Через якийсь час держава Б. звернулася до держави А. з вимогою за укладеним договором передати і відповідну частину узбережжя. На користь своєї позиції держава Б. наводила докази про загальні принципи права, а саме принцип приналежності головної річі, і у зв'язку з цим разом з частиною

територіального моря передається і повітряній простір над морем. Це ж, на думку держави Б., справедливе і до частини узбережжя переданого територіального моря.

Завдання і запитання до задачі 1:

Оцініть з погляду міжнародного права аргументи сторін.

Чи справедливі вимоги держави Б.?

Задача 2.

У 1958-1962 рр. відбулися збройні сутички на китайсько-індійському кордоні через території, які уряд КНР оголосив спірними. Зустрічі представників сторін не переросли в переговори. У вересні 1962 р. китайські війська без попередження почали наступ у широких масштабах одночасно на східних і західних ділянках територій. Після заняття ділянки, що є предметом спору, Китай запропонував врегулювати проблему мирними засобами без застосування сили.

Завдання до задачі 2:

Оцініть дії сторін.

Зазначте можливі шляхи і процедури врегулювання спору.

Задача 3.

Іноземне судно, що здійснювало наукові дослідження на морському дні в межах континентального шельфу України, було затримано компетентними органами України. Йому було запропоновано припинити дослідження, оскільки судно не мало на це дозвіл.

Капітан судна не погодився з вимогою, він вважав, що Україна має суверенні права на розвідку і розробку свого континентального шельфу, але не на дослідження. Дослідження можуть проводити і не прибережні держави, згоди чи дозволу України на це не потрібно.

Завдання до задачі 3:

Дайте правову оцінку наведеному факту.

Задача 4.

Невелика сутичка відбулася у липні 1994 р. у водах Північного моря, коли до одного з Норвезьких китобійних суден підійшло судно «Соло», що належить міжнародній організації охорони навколишнього середовища «Грінпіс». За допомогою надувних моторних човнів захисники морських тварин висадили на судно десант, який здійснив спробу вилучити гарпун чи пошкодити

гарпунну пушку. Однак команда норвежців втрутилась у рукопашну сутичку і скинула нападників у море.

Запитання до задачі 4:

Чи є ознаки правопорушення у діях членів команди судна «Соло» по відношенню до норвезького китобійного судна?

Задача 5.

Іноземний військовий корабель зайшов у територіальне море держави Р. Прикордонний корабель цієї держави запитав його про ціль заходу: «Що трапилося? Аварія? Необхідна допомога?» - «Немає. Ні чого не сталося, - відповів капітан військового корабля, - ми зайшли з метою мирного проходу». Тоді прикордонний корабель запитав: «Чи є у вас дозвіл на це?» Капітан відповів, що дозволу нема, і він не потрібен. «Нічого подібного, - відповіли на прикордонному кораблі, ви порушили режим державного кордону – перетнули його без дозволу. Для військових кораблів іноземних держав він обов'язковий».

Запитання до задачі 5:

Де проходить морський кордон держави?

Чи потрібен дозвіл на його перетин?

Тема 5.Право зовнішніх зносин

Задача 1.

Автомобіль Надзвичайного і Повноважного Посла Чеської Республіки в Україні Павла Маші у жовтні 1994 р. у Дніпропетровській області зупинила група міліціонерів у нетверезому стані. Спрямувавши до вікон авто пістолети і вигукуючи непристойні слова, вони змусили посла вийти з автомобіля і вимагали сплатити штраф за начебто порушення Правил дорожнього руху, не уточнюючи яких саме.

Чеський посол прямував у село Чехоград Запорізької області, де проживають нащадки чехів, які переселилися сюди близько ста років тому. Пан Маша віз із собою особисте послання колишнім співвітчизникам президента Чеської Республіки Вацлава Гавела. Не бажаючи встрявати у словесну суперечку з представниками закону і піддавати загрозі життя осіб, які його супроводжували, посол віддав міліціонерам суму грошей, яку вони вимагали, і попрямував зі своєю місією далі. До речі, їх автомобіль мав усі необхідні посольські атрибути.

Чеське МЗС виразило українській стороні офіційний протест у зв'язку з цим інцидентом.

Запитання до задачі 1:

Якими переважними правами і пільгами міжнародне право наділяє глав дипломатичних представництв держав, акредитованих на території будь-якої країни?

Чи можуть органи влади держави, яка приймає іноземного дипломатичного агента, вдаватись до виконавчих заходів, процесуальних дій у зв'язку із порушенням кримінальної чи адміністративної справи, включаючи затримання, допит, арешт, стягнення штрафу тощо?

Задача 2.

При в'їзді на територію України дипломату, що прямує до посольства для виконання службових обов'язків, з боку представника органу митної влади було запропоновано заповнити митну декларацію і оглянути багаж.

Завдання до задачі 2:

Оцініть правомірність дій представника митниці. Чи зобов'язаний дипломат надавати багаж для огляду?

Порівняйте порядок здійснення огляду автотранспортного засобу за Віденською конвенцією 1963 р. і двосторонніми консульськими конвенціями за участю України (використайте 2-3 конвенції за вибором).

Задача 3.

Вранці 29 листопада 1959 р. у квартиру другого секретаря посольства ПНР у Вашингтоні А. Чаера увірвалося троє чоловіків. Вони розбудили дружину Чаера, що була одна в будинку, і задавши їй провокаційні питання, почали обшукквартири. Чаер запропонувала їм залишити квартиру, але вони відмовилися. Коли ж вона спробувала підійти до телефону, щоб зв'язатися з посольством, ці особи накинули їй на шию пояс, погрожуючи задушити її, і завдали удару по голові, від чого вона знепритомніла.

Завдання і запитання до задачі 3:

Чи поширюються дипломатичні імунітети і привілеї на членів родини дипломата?

Які імунітети були порушені в даному випадку?

Обґрунтуйте можливість надання дипломатичних привілеїв та імунітетів адміністративно-технічному персоналу посольств та членам їх сімей.

Задача 4.

У березні 1997 р. приватна машина громадянина Петрова зіштовхнулася з автомобілем ЛІАЗ, за кермом якого сидів Івончек, водій посольства Чеської Республіки. ДАІ склала план-схему і встановила, що в аварії винен громадянин Чехії. Петров звернувся до районного суду за місцем перебування посольства з позовом про відшкодування збитку.

Завдання до задачі 4:

Вирішіть справу по суті.

Задача 5.

Одна з найдавніших (можливо, найдавніша) галузей міжнародного права - дипломатичне і консульське право, відома також під назвою посольське право чи право зовнішніх зносин, - наразі час є найбільш кодифікованою галуззю цієї правової системи, складові елементи якої закріплені у ряді багатосторонніх міжнародно-правових актів, і тому можуть характеризуватися як загальновизнані норми міжнародного права. Зокрема, до таких положень належать правила, за допомогою яких визначається юридичний статус органів зовнішніх зносин держав, сам перелік таких органів тощо.

Завдання до задачі 5:

Складіть перелік органів зовнішніх зносин України.

Прокоментуйте основні елементи юридичного статусу кожного з внутрішньодержавних і закордонних органів зовнішніх зносин?

Підготуйте схему «Структура Міністерства закордонних справ України» та перелік нормативно-правових актів, які визначають статус МЗС України.

Задача 6.

До найбільш чітко розроблених положень дипломатичного і консульського права належать норми, що регулюють процедуру відкриття зарубіжних органів зовнішніх зносин держави, їх склад, функції.

Запитання і завдання до задачі 6:

Підготуйте можливий оптимальний склад дипломатичного персоналу посольства України за кордоном у порядку їх старшинства.

Які роль і місце міжнародно-правового визнання у здійсненні зовнішніх зносин держав?

Складіть порівняльну таблицю функцій дипломатичного представництва за Віденською конвенцією 1961 р. і Положенням про дипломатичне представництво України за кордоном 1992 р., а також функцій посольств і постійних представництв держав при міжнародних організаціях.
Який статус дипломатичної пошти і дипломатичних кур'єрів у міжнародному праві?

Тема 6. Право міжнародних організацій

Задача 1.

Однією з прогресивних, такою, що найбільше розвивається, формою міжнародного співробітництва є спільна діяльність держав у рамках створюваних ними, починаючи із середини ХІХ ст., особливих інституцій, які отримали назву міжурядових організацій. Маючи певні повноваження у сфері регулювання тої чи іншої категорії міжнародних відносин, такі структури є суб'єктами міжнародного права, компетенція яких і обсяг міжнародної правосуб'єктності обмежені, а їх юридичний статус характеризується рядом особливостей.

Завдання і запитання до задачі 1:

Які основні ознаки міжнародних організацій держав Ви можете охарактеризувати?

Які Вам відомі способи створення міжнародних організацій?

Яка структура міжнародних організацій?

Задача 2.

На 49-й сесії Генеральної Асамблеї (ГА) ООН Болгарія порушила питання про надання економічної допомоги країнам, що зазнають збитків внаслідок санкцій проти яких-небудь інших держав. Її підтримала Україна і ряд інших держав.

На наступній сесії ГА ООН ухвалила резолюцію про економічну допомогу державам, що постраждали в результаті виконання резолюції Ради Безпеки ООН про запровадження санкцій проти Югославії. У резолюції, зокрема, зазначається, що ГА ООН закликає держави терміново надати технологічну і фінансово-матеріальну допомогу постраждалим державам для пом'якшення несприятливих для їх економіки наслідків через застосування санкцій.

Запитання до задачі 2:

Який механізм прийняття рішень міжнародних організацій?

Чи мають резолюції Генеральної Асамблеї ООН обов'язкову юридичну силу?

Чи зобов'язані держави-члени ООН виконувати постанови і резолюції ГА ООН про економічну допомогу державам, що постраждали в результаті виконання резолюції РБ ООН про запровадження санкцій проти Югославії?

Задача 3.

У 1971 р. ГА ООН прийняла резолюцію, відповідно до якої місце Китаю в ООН зайняли представники уряду КНР (Пекін). Представники уряду Тайваню членства в ООН не отримали. З того моменту Тайвань веде кампанію за повернення місця в ООН. У 1997 уряди дев'яти країн направили листа Генеральному секретарю ООН з проханням включити до порядку денного чергової сесії ГА ООН питання про членство Тайваню. Однак більшість держав, у тому числі РФ, висловилися проти обговорення цього питання.

Представники Тайваню заявили, що «населення Китайської Республіки на Тайвані - 21 млн чол., а це більше за чисельність населення абсолютної більшості, майже 2/3 країн-членів ООН. Доти, поки громадянам Тайваню не буде надано право голосу в ООН, ця всесвітня організація навряд чи може вважатися універсальною.

Запитання до задачі 3:

Як регулюються питання членства в ООН? Який порядок прийняття держав у члени ООН?

Хто може претендувати на членство в ООН?

Задача 4.

У 1996 р. у зв'язку із завершенням повноважень Генерального секретаря ООН Б. Галі в Раді Безпеки ООН відбувались публічні дискусії. США були категорично проти переобрання діючого секретаря на новий термін, інші, у т. ч. й Україна, - за. справа дійшла до того, що США заявили, що накладуть вето при голосуванні за кандидатуру Б. Галі. Китай же заявив, що також використає право вето, але вже щодо будь-якої іншої, ніж Б. Галі кандидатури.

Запитання до задачі 4:

Який порядок обрання Генерального секретаря ООН?

Охарактеризуйте юридичний зміст права вето постійних членів Ради Безпеки ООН.

У яких випадках воно може застосовуватися?

У чому полягають функції головних органів ООН?

Задача 5.

У 1997 р. Генеральний секретар ООН прийняв рішення позбавити 43 країни-члени ООН права голосу за систематичну несплату внесків.

Молдавія була позбавлена права голосу в ООН у зв'язку з несплатою членських внесків за декілька років. Як визнав на прес-конференції прем'єр-міністр Молдавії Іон Стурза, сума внесків за 1998 р. склала більше 200 тис. дол., а загалом сума заборгованості республіки перед ООН перевищила 3 млн дол. Він виразив жаль стосовно того, що його країну позбавили права голосу в цій авторитетній міжнародній організації і припустив, що швидше за все, у другій половині року Молдавія почне погашати борг перед ООН. За заявою прем'єр-міністра, Молдавія має велику заборгованість по сплаті членських внесків і перед іншими організаціями, зокрема, перед Парламентською асамблеєю Ради Європи.

Постійний представник Монголії в ООН у 1999 р. був тимчасово позбавлений права голосу у цій міжнародній організації через несплату Улан-Батором членських внесків. Борг Монголії в ООН складав майже 311 тис. доларів.

Запитання до задачі 5:

Чи має Генеральний секретар ООН право позбавити країн-членів права голосу? Обґрунтуйте свою відповідь посиланнями на Статут ООН.

Якими критеріями обумовлена можливість участі у діяльності ООН держав у якості її членів?

Яким з органів ООН можуть прийматися рішення про прийом держав до складу членів цієї організації і з дотриманням яких процедурних правил?

Чим може бути обумовлено призупинення членства конкретної держави в ООН і виключення її зі складу членів цієї організації?

Тема 7. Міжнародне право у період збройних конфліктів.

Задача 1.

Починаючи із середини XIX ст., державами все частіше укладаються міжнародні договори, що регламентують способи і засоби ведення війни, у яких відображені не тільки сучасні погляди на цю проблему, але й ідеї, що висловлювались ще у давнину стосовно необхідності всесвітньої гуманізації чи обмеження війни.

Запитання до задачі 1:

Як ви можете охарактеризувати важливі з нині діючих міжнародних договорів, що спрямовані на врегулювання застосування засобів і методів ведення війни?

У чому полягають особливості морської та повітряної воєн?

Які права та обов'язки нейтральних держав під час війни?

Задача 2.

Згідно за даними ЮНІСЕФ на території Анголи, населення якої складає 10. млн.. чоловік, встановлено близько 12 млн. протипіхотних мін. Ці міни виготовлені в різних країнах світу, у тому числі в Україні.

У грудні 20.04 р. делегація України взяла участь у Першій Конференції з розгляду дії Оттавської конвенції. Керівник делегації, заступник міністра закордонних справ України Ігор Долгов заявив, що «Україна завжди підтримувала зусилля ініціаторів Оттавського процесу, спрямовані на подолання гуманітарної кризи, викликані широкомасштабним розповсюдженням і не вибіркового застосуванням протипіхотних мін».

Запитання до задачі 2:

Який статус протипіхотних мін у сучасному міжнародному праві?

Задача 3.

У 1996 р. північнокорейські військові ввійшли на територію демілітаризованої зони між двома Кореями. Розподіл Корейського півострову по 38-й паралелі був передбачений Ялтинською конференцією 1945 р. як тимчасовий захід для полегшення роззброєння японських військ. Після корейської війни 1950-1953 рр. 38-а паралель стала демілітаризованою зоною між двома державами (довжина її - 249 км, ширина - 4 км).

Відповідно до Договору про перемир'я 1953 р. жодна зі сторін не має права вводити в демілітаризовану зону більш як 35 своїх військовослужбовців, рганів не принесли успіху: у всіх випадках заявнику було відмовлено в задоволенні його позовних вимог.

Запитання до задачі 3:

Який статус демілітаризованої зони в міжнародному праві?

У чому відмінність угоди про перемир'я і мирного договору?

Задача 4.

Визвольний рух, база якого знаходиться в сусідній державі, має намір повалити уряд власної країни і змінити її політичну систему. Для здійснення своїх планів він прибігає до послуг найманців з різних країн. Таку операцію найманці розробляють на території іноземної держави, органам влади

якої відомі їхні плани. Збройній групі вдається проникнути на борт цивільного повітряного судна, що вилітає в країну, де має бути здійснений переворот. Коли літак приземлився в аеропорт, поліція виявила зброю. Найманці силоміць захопили інше повітряне судно і змусили льотчика доставити їх у зазначений ними пункт призначення.

Запитання до задачі 4:

Чи можна віднести описану ситуацію до не міжнародних збройних конфліктів?

Чи можуть найманці, захоплені в полон, вимагати, щоб з ними поводитися як з військовополоненими?

Тема 8. Міжнародні стандарти у галузі прав людини.

Задача 1.

Громадянин України пенсіонер Т. звернувся до Європейського суду з прав людини в грудні 1999 р. зі скаргою, де були наведені факти систематичної неправомірної затримки пенсії Т. протягом 1995-1998 р. У зв'язку з цим позивачу було заподіяно значних матеріальних збитків. Провину за несвоєчасну виплату пенсії Т. поклав у скарзі на Пенсійний фонд України.

Численні звернення Т. до українських судових о

Запитання і завдання до задачі 1:

Які вимоги передбачені щодо прийняття звернень у Європейський суд з прав людини?

Чи уповноважений суд задовольнити скаргу українського пенсіонера?

Задача 2.

Відповідно до Закону «Про громадянство України» 2001 р. дитина, батьки якої на момент її народження перебувають у громадянстві України, є громадянином України незалежно від місця народження (принцип крові).

Запитання і завдання до задачі 2:

Як вирішується питання про громадянство дитини при різному громадянстві батьків, коли один з них перебуває у громадянстві України, а інший з батьків має інше громадянство?

Виділіть чинні нормативно-правові акти України у сфері захисту прав людини.

Задача 3.

Громадянин України Степанов, що проживає в м. Маріуполі Донецької області, висувався на посаду міського голови Маріуполя. Виборча комісія відмовилася зареєструвати його кандидатуру як кандидата, оскільки встановила істотне порушення в оформленні документів. Він з рішенням комісії не погодився, оскаржив у Донецький обласний суд. Суд залишив рішення комісії в силі. Степанов оскаржив у Верховний Суд України, який також залишив рішення виборчої комісії в силі. Отримавши відмову ВСУ; Степанов вирішив звернутися до міжнародного органу із захисту прав людини, але не знає, до якого саме варто звертатися.

Запитання до задачі 3:

До якого міжнародного органу може звернутися Степанов за захистом своїх прав? Відповідь обґрунтуйте посиланнями на відповідні правові норми.

Зазначте, чому цей орган (органи), а не інший (інші) є кращим.

Задача 4.

Жовтневим районним судом м. Запоріжжя було розглянуто справу за скаргою О. на дії адміністрації Жовтневого району м. Запоріжжя, що відмовила їй у постійній реєстрації за місцем проживання її сестри в м. Запорожжя. Підставою для такої відмови стало те, що у випадку такої реєстрації будуть істотно погіршені житлові умови осіб, які проживають у цьому житловому приміщенні. Як встановив суд, заявниця О. є біженкою, її сестра згодна на реєстрацію О. з дітьми на займаній нею житловій площі.

Запитання до задачі 4:

Чи правомірні дії адміністрації Жовтневого району м. Запоріжжя?

Яку позицію в цьому спорі повинен зайняти суд?

Тема 9. Співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю

Задача 1.

Насильницький спротив проти володарів існував як в античні часи, так і в сучасний період. Після Другої світової війни перевагу здобувають спочатку партизанські дії (УПА, послідовники вчення Мао Цзе-дуна, Ернесто Че Гевари і т.д.), згодом - терористичні акти (у Північній Ірландії, Каталонії, Корсиці, Південному Тиролі, Червоні бригади в Італії, колумбійської наркомафії, Кенії до здобуття незалежності, кашмірська «Армія чистих», палестинські терористичні групи, Аль-Каїда).

Сучасна техніка та інформаційні технології допомагають терористам перешкоджати рух транспорту, пошкоджувати зв'язок, підривати функціонування державного апарату. Можна стверджувати, що виникла специфічна субкультура з власними нормами поведінки, з диференціацією ролей.

Завдання і запитання до задачі 1:

Виходячи з чинних нормативно-правових актів дайте визначення тероризму.

У чому полягає різниця між тероризмом, терором і партизанською війною?

З наведених прикладів виділіть види та форми тероризму.

Які причини виникнення тероризму?

Задача 2.

Будь-яка держава зацікавлена у покаранні злочинців. Однак з розвитком інформаційних технологій, транспорту, при відкритих кордонах та інших факторах затримати злочинців стає все важче. Міжнародно-правова практика доводить, що основна роль у здійсненні ефективного правосуддя повинна належати національним судам держав, на території яких скоєно злочини. Але, з огляду на те, що злочинність набула міжнародного характеру, практично всі країни беруть участь в укладенні дво- чи багатосторонніх угод для попередження, розкриття і покарання злочинів.

Завдання і запитання до задачі 2:

Перелічіть міжнародно-правові акти, які свідчать про співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю.

Які міжнародно-правові документи є обов'язковими для України?

Які види злочинів є найбільш поширеними у сучасному світі?

Задача 3.

З огляду на неефективність дипломатичних каналів у міжнародному співробітництві поліцейських відомств і потребу у встановленні між ними безпосередніх контактів було прийнято рішення про створення Міжнародної комісії кримінальної поліції, і 1923 р. прийнято її Статут. Однак з 1956р. Розпочинається нова історія Інтерполу.

Завдання і запитання до задачі 3:

Перелічіть інші міжнародні організації, основним завданням яких є сприяння співробітництву держав у боротьбі зі злочинністю.

Охарактеризуйте діяльність Інтерполу протягом 1923 -1956 рр.

Яка організаційна структура Інтерполу? Які основні завдання і напрями діяльності Інтерполу? Що таке «червоний циркуляр», «зелений циркуляр», «синій циркуляр», «чорний циркуляр»?

Задача 4.

Громадянин України Василенко С.І. та громадянин Республіки Польща Якубовський К. на території Угорщини викрали автомобіль і продали його в Республіку Білорусь. Після цього вони за домовленістю поїхали до Німеччини і там викрали два автомобілі та продали їх у Російській Федерації. Правоохоронні органи Німеччини порушили кримінальну справу і дали запит на притягнення до відповідальності громадянина України та громадянина Республіки Польща.

Запитання до задачі 4:

Як буде вирішено питання про притягнення до відповідальності винних та на основі яких міжнародних угод?

Якщо громадянина Василенка С.І. буде затримано у Польщі, хто буде здійснювати кримінальне судочинство щодо нього?

Задача 5.

У 1992 році було засноване Європейське поліцейське відомство (Європол) для координації оперативно-розшукової діяльності в масштабах всієї Європи. Серед його співробітників - представники національних силових агенцій (поліції, митної служби, міграційної служби тощо).

Як відомо, Європол допомагає державам встановлювати тісні контакти, співпрацювати з метою попередження та боротьби з організованою злочинністю. Зокрема, це стосується виробництва та розповсюдження наркотиків, нелегальної міграції, торгівлі людьми, у тому числі дитячої, порнографії, підробки грошей, тероризму і т.д.

Запитання і завдання до задачі 5:

У рамках якої міжнародної регіональної організації функціонує Європол?

Які основні функції та основні форми діяльності Європолу? Перелічіть керівні органи Європолу.

Тема 10. Відповідальність у міжнародному праві

Задача 1.

Ісламська Держава Афганістан вимагала від пострадянських республік сплати воєнних репарацій за збитки, завдані їй протягом майже десятилітнього перебування радянських військ на його території.

Ця вимога була висунута прем'єр-міністром ІДА Абдулом Сабуром Фарідом на прес-конференції у

Кабулі. «Усі республіки, які обрали незалежність після розпаду СРСР, брали участь у зруйнуванні Афганістану, - заявив він, - вони повинні виконати свої зобов'язання зі сплати воєнних репарацій».

Запитання до задачі 1:

У чому полягають підстави міжнародної відповідальності і хто може виступати суб'єктом такої відповідальності?

Як, за якими критеріями може здійснюватися відмежування міжнародних правопорушень від суміжних з ними протиправних діянь?

Які обставини можна розглядати як фактори, які звільняють від міжнародно-правової відповідальності?

Якими процедурними правилами зумовлено застосування покарання за вчинення правопорушень міжнародного характеру?

Чи обґрунтована вимога нинішніх органів влади Афганістану про сплату цій країні репарацій?

Задача 2.

У справі про інцидент у протоці Корфу Міжнародний суд встановив міжнародну відповідальність Албанії, не вдаючись до поняття вини, на яке посилалися деякі із суддів у своїх індивідуальних думках. Суд дійшов такого висновку, ґрунтуючись на тому, що в даному випадку мало місце порушення раніше існуючого зобов'язання: держава, що знає чи повинна знати про те, що в її територіальних водах установлені міни, зобов'язана сповістити про це інші держави. Суд ухвалив цей висновок, не досліджуючи психічний стан чи суб'єктивну позицію того чи іншого представника Уряду Албанії.

Завдання і запитання до задачі 2:

Чи є вина необхідною умовою для настання відповідальності (відповідаючи на питання, проаналізуйте вищеописану ситуацію)?

Задача 3.

У березні 2001 р. влада США оголосила персонами «нон грата» групу російських дипломатів у США. У відповідь на ці дії Росія оголосила персонами «нон грата» чотирьох представників розвідувальних служб США, які працювали під дипломатичним прикриттям. Ще 46 дипломатів повинні були залишити Росію до липня 2001 р. «Таким чином, - підкреслили представники російської влади, - Москва цілком застосувала дзеркальний підхід у своїй відповіді на дії США з висилки групи російських дипломатів».

Завдання і запитання до задачі 3:

Чи правомірні з погляду міжнародного права дії США і Росії? Яке значення реторсії в сучасних міжнародних відносинах?

Задача 4.

Японські громадяни звернулися до суду з позовом до японського уряду про відшкодування шкоди в результаті атомного бомбардування Хіросіми і Нагасакі. Аргументи позивачів зводилися до наступного:

застосування атомної бомби США є порушенням міжнародного права;
порушення міжнародного права неминує призводити до порушення внутрішнього права; індивіди мають право вимагати від свого імені відшкодування збитку, завданого в результаті порушення міжнародного права, японський уряд порушив конституційні права позивачів і права, гарантовані чинним законодавством, коли він погодився на включення ст. 19 («Японія відмовляється від усіх домагань Японії і її громадян до Союзних Держав») у мирний договір, і, отже, зобов'язаний сплатити компенсацію за збитки, завдані неправомірними діями уряду.

Запитання до задачі 4:

Хто є суб'єктом правовідносин, що виникають при порушенні норм міжнародного права?

Оцініть кожний з вищевикладених аргументів позивачів. Чи підлягають задоволенню вимоги японських громадян?

Задача 5.

11 вересня 2001 р. у Нью-Йорку було вчинено широкомасштабний терористичний акт, жертвами якого стали більш як 3 тис. чоловік - громадян різних країн. Відповідальність за це була покладена на Усаму Бен Ладена, арабського мільярдера, який знайшов притулок у таборі талібів в Афганістані.

12 вересня 2001 р. у резолюції 1368 (2001) Рада Безпеки ООН, визнаючи право на індивідуальну чи колективну самооборону згідно із Статутом ООН, однозначно засудила терористичні напади, здійснені 11 вересня 2001 р. і закликала всі держави до спільних зусиль у притягненні до відповідальності виконавців, організаторів і спонсорів цих терористичних актів. Згодом Рада Безпеки ООН закликала держави терміново вдатись до будь-яких зусиль, покликаних попередити і покарати терористичні акти, у т.ч. шляхом розширення співробітництва і забезпечення реалізації відповідних міжнародних конвенцій.

14 вересня 2001 р., реалізуючи право на самооборону, Конгрес США прийняв резолюцію про використання американських збройних сил проти осіб, відповідальних за напад. І 12 грудня 2001 р. на основі ст. 5 Північноатлантичного договору 1949 р. держави-члени НАТО прийняли рішення використати усі необхідні засоби для реалізації права на індивідуальну чи колективну самооборону.

Запитання до задачі 5:

Який правовий зміст поняття «право на самооборону»? На основі права на самооборону проти кого можуть бути використані збройні сили держави? Чи правомірне використання збройної сили держави проти терористів?

Задача 6.

Міжнародна відповідальність має ряд спільних рис з інститутом відповідальності у рамках національних правових систем, але характеризується і наявністю суттєвих відмінних ознак, які дозволяють визначити її як самостійну юридичну категорію. Такі особливості, зокрема, проявляються стосовно підстав її виникнення; факторів, які сприяють цьому; видів і форм відповідальності; ознак міжнародних правопорушень; обставин, що спричиняють звільнення від відповідальності тощо.

Запитання до задачі 6:

Як Ви охарактеризуєте підстави настання міжнародної відповідальності і обставини, які звільняють від неї?

Якими нормами регулюється міжнародно-правова відповідальність?

Які ознаки міжнародних правопорушень, їх види, а також види і форми міжнародно-правової відповідальності можна виділити?

Задача 7.

Космічний супутник зійшов з орбіти, упав на територію держави А. і завдав суттєвої шкоди. Потерпіла держава висунула претензії про відшкодування збитку. Держава, що запускала супутник, стверджувала, що не вчинила жодних протиправних дій, бо падіння об'єкта відбулося з об'єктивних причин, і тому її провина відсутня у завданому збитку.

Завдання і запитання до задачі 7:

Чи створюють дії держави, що запустила супутник, склад правопорушення?

Які особливості настання відповідальності за невольне заподіяння шкоди?

Задача 8.

У травні 1989 р. до Міжнародного Суду ООН надійшла позовна заява Республіки Науру щодо свого колишнього мандатарія, а пізніше - опікуна Австралії. На переконання Науру, відповідальність Австралії настає у зв'язку із завданою території Науру суттєвою шкодою внаслідок збиткової експлуатації природних ресурсів Науру. Виходячи із заяви, Австралія не сприяла зростанню політичному, економічному і соціальному добробуту населення довіреної території, корисливо розпоряджалась її ресурсами. У виправдання Австралія висунула ряд положень:

- а) факт завершення у 1968 р. опіки над Науру і надання останній незалежності є достатніми підставами для припинення претензій сторін;
- б) Строк давності на подання позову вийшов;
- в) Республіка Науру сама винна у хижацькому і корисливому розпорядженні своїми ресурсами і приведенні їх до непридатного стану;
- г) Мандатаріями Науру виступали три держави, тому питання повинно вирішуватися про відповідальність трьох держав.

Запитання до задачі 8:

Чи підсудні такі справи Міжнародному Суду ООН?

Чи застосовується строк позовної давності до подібних справ?

Яке рішення повинен прийняти Міжнародний Суд ООН?

Тема 11. Мирні засоби вирішення міжнародних спорів

Задача 1.

ООН і одна з держав, що розвиваються, уклали угоду, де передбачалася допомога цій державі з боку ООН при реалізації програми в сфері початкової освіти. Між сторонами угоди виникла суперечка про її застосування і тлумачення.

ООН передала суперечку до Міжнародного суду ООН, оскільки всі суперечки, у яких бере участь ООН, повинні, на її переконання, розв'язуватися саме нею. Таке рішення ООН було обґрунтовано ще і тим, що держава - інша сторона суперечки - визнає юрисдикцію Суду обов'язковою. Справді, держава зробила заяву відповідно до ст. 36 Статуту Міжнародного суду про визнання юрисдикції Суду обов'язковою. Однак у даному випадку вона категорично заперечувала проти передачі суперечки до суду і вважала, що швидше й ефективніше можна вирішити суперечку шляхом переговорів.

Запитання до задачі 1:

Чи буде суперечка прийнята до розгляду Міжнародним судом?

Задача 2.

Способи мирного врегулювання міжнародних спорів розроблялись учасниками міжнародних відносин уже в давнину, у період Середньовіччя і пізніше, тому до сучасного періоду накопичено досить багато нормативного матеріалу, який можна кодифікувати у відповідних багатосторонніх угодах держав.

Запитання до задачі 2:

Які діючі міжнародно-правові акти, що встановлюють способи і процедурні форми урегулювання спорів між державами, Ви могли б назвати і охарактеризувати їх?

Задача 3.

У 1982 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Декларацію про мирне розв'язання міжнародних суперечок, у якій зверталася увага держав-членів «на можливості, надані Міжнародним судом для врегулюванні спорів юридичного характеру». У Декларації також зазначалася, що такі суперечки повинні передаватися сторонами в Міжнародний суд відповідно до положень його Статуту.

Запитання до задачі 3:

Які функції Міжнародного суду ООН?

Як Ви розумієте «обов'язкову юрисдикцію Міжнародного суду» відповідно до його Статуту і які умови її визнання?

Задача 4.

Між державами А. і В. виникла суперечка з приводу застосування договору про співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища. У ньому зазначається, що суперечки з приводу застосування і тлумачення договору будуть передаватися до Міжнародного суду ООН. Договір набрав сили без яких-небудь застережень.

Держава В. не дала згоди на передачу суперечки саме в Міжнародний суд. Вона вважає, що найкращим способом рішення виниклих протиріч буде створення арбітражного органу.

Запитання до задачі 4:

Чи може Міжнародний суд прийняти суперечку до розгляду, якщо вона передана йому тільки державою А.?

Задача 5

Міжнародний Суд ООН у січні 1998 р. прийняв до розгляду скаргу Лівії, яка звинувачує США і Великобританію (і частково Раду Безпеки ООН) у необґрунтованому застосуванні проти неї «повітряного ембарго» та інших суворих санкцій. Намір Суду розглянути це питання було сприйняте у Вашингтоні і Лондоні негативно: у Гаагу полетіли депеші з протестами і, вимогами повернути скаргу лівійцям і відмовитися від розгляду позову.

Передісторія подій полягає у тому, що в 1998 р. під час прольоту над Шотландією вибухнув рейсовий літак авіакомпанії «Пан-Американ», причому загинуло 270 пасажирів і члени екіпажу. Після детального розслідування причин авіакатастрофи у здійсненні теракту було звинувачено двох лівійців - ймовірно, агентів таємної служби уряду Муаммара Каддафі. Вашингтон і Лондон в ультимативній формі вимагали у Лівії негайної їх видачі, однак лівійська влада відмовилась це зробити, запропонувавши зустрічні варіанти: судити звинувачених у Лівії або в будь-якій нейтральній державі. Створена на той час Асоціація родичів загиблих пасажирів заявила про прийнятність такої пропозиції. Але США і Великобританія не тільки відкинули ці варіанти судового розгляду, але і досягли прийняття у Раді Безпеки ООН рішення про застосування відносно Лівії санкцій у вигляді заходів, не пов'язаних з використанням проти неї збройних сил, оскільки її позиція з цього питання об'єктивно порушує мир і міжнародну безпеку.

Протягом майже усього періоду з моменту авіакатастрофи лівійці наполягали на своєму праві бути заслуханими в авторитетній міжнародній судовій установі, якою є Міжнародний Суд ООН, створений саме для розв'язання конфліктних ситуацій між державами. Знадобилось 9 років, щоб Суд прийняв нарешті до розгляду вимогу Тріполі вирішити це питання.

Зміст клопотання Лівії полягає у наступному: вона вважає висунуті проти неї звинувачення у порушенні Монреальської конвенції про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, цілком необґрунтованими, оскільки з її сторони будь-яких порушень конвенції не було вчинено. Згідно з її умовами, особи, які підозрюються у здійсненні терористичного акту, видачі яких прагнули американські та англійські органи влади, повинні бути притягнені до судової відповідальності у країні свого громадянства і не підлягають передачі іншій державі. Як стверджують лівійці, вони не ухиляються від судового розгляду, але бажають, щоб це відбувалось відповідно до прийнятих норм міжнародного права.

Запитання до задачі 5:

Якими повноваженнями наділений Міжнародний Суд ООН згідно зі Статутом ООН і як ці повноваження деталізовані у Статуті Міжнародного Суду ООН?

Чи мають право держави-члени ООН доручати вирішення спорів, що виникли між ними, іншим судовим установам, ніж Міжнародний Суд ООН, і на основі яких нормативних документів?

Чи обґрунтовані вимоги США до Великобританії, адресовані Міжнародному Суду ООН, повернути Лівії її скаргу на застосування цими двома країнами щодо неї санкцій економічного характеру?

Чи вмотивована скарга Лівії про незаконність застосованих проти неї заходів впливу (санкцій), не пов'язаних із застосуванням збройних сил?

Чи справедливе посилення Лівії на Монреальську конвенцію як підставу для звільнення її від відповідальності за дії фізичних осіб, які є її громадянами, проти об'єктів цивільної авіації?

Які заходи можна застосовувати за рішенням Ради Безпеки ООН у випадках виникнення загрози миру і безпеці у зв'язку з діями будь-якої держави?

Які види покарання передбачає національне законодавство за здійснення терористичних актів?

Задача 6.

Україна є учасницею Конвенції про попередження злочинів геноциду і покарання за нього 1948 р.

Запитання до задачі 6:

Якщо виникає спір з якою-небудь іншою державою-учасницею цієї Конвенції, чи може вона передати його до Міжнародного суду ООН без згоди України? Яке юридичне значення для України буде мати рішення суду?

Питання до заліку:

1. Поняття і визначення міжнародного права
2. Особливості міжнародного права
3. Основні принципи міжнародного публічного права
4. Джерела міжнародного права
5. Поняття та структура норми міжнародного права
6. Види міжнародно-правових норм
7. Поняття і властивості суб'єкта міжнародного права
8. Виникнення міжнародного права
9. Нормативність міжнародного права.
10. Поняття джерел міжнародного права.
11. Договір та звичаї у сучасному міжнародному праві.
12. Узгодження волевиявлення держав як спосіб створення норм.
13. Особливості створення звичаєвих норм міжнародного права.
14. Резолюції міжнародних організацій, які мають характер юридично обов'язкових.
15. Поняття кодифікації міжнародного права.
16. Взаємозв'язок міжнародного і внутрішньодержавного права.
17. Принципи і норми міжнародного права.
18. Поняття основних принципів міжнародного права.
19. Принципи, що стосуються підтримки міжнародного миру безпеки.
20. Принципи міжнародного співробітництва.
21. Ієрархія норм міжнародного права.
22. Види суб'єктів міжнародного права
23. Держави – основні суб'єкти міжнародного права (види)
24. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, що борються за національне визволення
25. Правосуб'єктність міжнародних організацій
26. Міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень
27. Визнання у міжнародному праві (поняття)
28. Форми і види визнання
29. Визнання нових держав.
30. Визнання нових урядів.
31. Визнання національно-визвольного руху, органів опору та визнання статусу воюючої сторони.
32. правонаступництво у міжнародному праві.
33. правонаступництво щодо міжнародних договорів, державної власності, архівів, боргів, активів.

34. Загальні положення. Громадянство.
35. Поняття і види громадянства.
36. Способи набуття громадянства.
37. Утрата громадянства.
38. Апатриди і біпатриди. Іноземці.
39. Право притулку і екстрадиція.
40. Правовий режим прибережної зони
41. Правовий режим континентального шельфу, відкритого моря та виняткової економічної зони
42. Поняття та види території
43. Способи придбання державної території
44. Державні кордони та його режими. Державна територія з міжнародно-правовим режимом.
45. Міжнародно-правовий режим рік і озер.
46. Режим судноплавства по Дунаю. Архіпелаг Шпіцберген.
47. Поняття міжнародного договору
48. Поняття права міжнародних договорів.
49. Форма, структура та дія договорів, їх тлумачення.
50. Види міжнародних договорів
51. Порядок і стадії укладання міжнародних договорів
52. Дія міжнародного договору. Забезпечення виконання договорів
53. Припинення міжнародних договорів і зупинення їхньої дії.
54. Право зовнішніх зносин
55. Органи зовнішніх зносин держави
56. Дипломатичні представництва
57. Глава і персонал дипломатичних представництв
58. Дипломатичні привілеї та імунітети
59. Торгові представництва
60. Консульські представництва
61. Глава консульської установи. Консульські привілеї та імунітети
62. Постійні представництва держав при міжнародних організаціях
63. Поняття і види міжнародних організацій
64. Організація Об'єднаних Націй (головні органи)
65. Спеціалізовані органи та установи ООН
66. Регіональні міжнародні організації
67. Співдружність Незалежних держав (СНД).
68. Європейський Союз

69. Становлення та розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів.
70. Поняття міжнародного спору, класифікація міжнародних спорів.
71. Поняття та класифікація мирних засобів вирішення міжнародних спорів.
72. Дипломатичні засоби врегулювання спорів.
73. Правові засоби вирішення спорів. Слідчі комісії та комісії примирення.
74. Вирішення спорів у межах міжнародних організацій. Вирішення міжнародних спорів між державами та юридичними і фізичними особами.
75. Міжнародний судовий розгляд.
76. Переговори при вирішенні міжнародних суперечок.
77. Консультації при вирішенні міжнародних суперечок.
78. Добрі послуги та посередництво при вирішенні міжнародних суперечок.
79. Міжнародні примирні комісії.
80. Поняття та предмет міжнародного економічного права.
81. Джерела міжнародного економічного права.
82. Міжнародні економічні організації.
83. Міжнародне торгове право.
84. Міжнародне транспортне право.
85. Мета і функції міжнародно-правової відповідальності.
86. Підстави міжнародно-правової відповідальності держав, класифікація протиправних дій.
87. Обставини, що виключають відповідальність держав.
88. Види і форми міжнародної відповідальності держав.

Список рекомендованих джерел

1. Верховна Рада України [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Верховна рада України; Управління комп'ютеризованих систем. – К. : Верховна Рада України, 1994. – Веб-сайт.– Режим доступу : <http://rada.gov.ua>–Мова укр., рус., англ. – Дата останнього доступу : 8.06.2014. – Назва з екрану.
2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України – 1996. – №30. – Ст.141; 2005 – №2. – Ст.44.
3. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990р. // Відомості Верховної Ради України – 1990. – №31.
4. Баймуратов М.О. Міжнародне право: підруч. / О. М. Баймуратов. – Х., 2008.
5. Черкес М.Ю. Міжнародне право : підруч. / М. Ю. Черкес. – К., 2001.
6. Бичковський О. П. Міжнародне право в схемах та таблицях : навч. посіб. / О. П. Бичковський. – Запоріжжя: ЗДУ, 2002.
7. Пронюк Н.В. Сучасне міжнародне право: підруч. / Н. В. Пронюк. – К., 2008.
8. Тимченко Л.Д. Міжнародне право: підруч. /Л.Д. Тимченко. – Х., 2012.

Навчальне видання

Міжнародне право

Методичні рекомендації

Укладач: **Гусенко** Анжела Анатоліївна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2,1

Тираж 25 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 29.02.2013 р.